

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Vtrum per ideas futura contingentia Deus cognoscat certò simúlque
examinantur opiniones Scoti & Durandi. disput. 15.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

loquamur de aliqua re futura adhuc contingenter in tempore, verbi gratia de peccato Petri futuro, haec non est absolute vera, hoc peccatum est praesens Deo, aut est in aeternitate, sed solum ex suppositione, quod futurum sit in tempore: ut enim potest adhuc non esse in tempore, ita potest non esse in aeternitate adaequate sumpta.

Postremo moueor, quia si omnia, quae futura sunt in tempore, ex aeternitate essent extra suas causas praesentia Deo, secundum suas existentias per anticipationem quamdam in aeternitate, unde praesentia diuina certitudinem nancisceretur comparatione eorum, quae contingenter sunt adhuc futura in tempore, sequeretur in hoc nunc temporis nostri esse infinita actu extra suas causas; non quidem, quae existerent in eo tanquam in mensura sua realis existentiae, sed quae existerent illo modo in nunc aeternitatis, ac in hoc nunc temporis nostri, tanquam in mensura existentiae eorum illo modo in aeternitate: omnino autem absurdum videtur concedere, in hoc nunc temporis nostri esse infinita actu in aeternitate, contradictionemque inuolueret videtur.

Ex dictis patet id, quod in calce art. 9. asseruimus, Nempe scientiam Dei eorum, quae adhuc in tempore sunt contingenter futura, nondum habere propriam rationem scientiae visionis, quousque illa actu in tempore existant, sed simpliciter duntaxat intelligentiae, eo quod res obiectae nondum existant. At quoniam duratio propria illius scientiae est aeternitas, & in aeternitate, ut coexistat tempori futuro, illa tandem erunt praesentes, simpliciter scientia diuina appellari potest scientia visionis comparatione omnium, quae erunt in aliqua differentia temporis: atque ita eam cum communi Doctorum sententia passim appellamus.

Illud insuper admonuerim, cum Hieronymus in prioribus commentariis in illud ad Ephes. 1. Sicut elegi nos in ipso, ait. Quod electos nos esse essentiam sancti ante fabricam mundi restatus est, ad praesentiam Dei pertinet, cui omnia futura iam facta sunt, & antequam fiant, uniuersa sunt nota. Cum etiam in posterioribus commentariis in eundem locum ait. Quia nihil nouum est ei, apud quem omnia erant, antequam fierent, non ita haec intelligere, quasi secundum realem existentiam praexistant, sed quod in esse obiectiuo praexistant euidenter cognita. Quemadmodum enim ea, quae non sunt, quodammodo dicuntur esse comparatione potentiae diuinae, quae ea, quae non sunt, tanquam ea quae sunt, vocat, facitve existere: ita quia ea, quae non sunt, non latent Deum, sed perinde ab eo euidenter cognoscuntur, ac si existerent, dicuntur à Hieronymo praexistere in scientia diuina. Unde post illa verba subiungit: Non, ut quidam haeretici somniant, animas antea in caelo fuisse segregatas. Et in illud Ecclesiast. 1. Est ne verbum, &c. ait. Est dicendum, quod ex praesentia & praedestinatione Dei iam ea facta sunt, quae futura sunt. Idem affirmat Cyrillus libro quinto thesauri capite vltimo.

Argumentatur praeterea à Scotus aduersus eandem opinionem D. Thomae. Quoniam sicut aeternitas est tota simul & coexistit tempori praeterito & futuro, ita aeternitas Angeli est totum simul, & coexistit tempori praeterito, & futuro: ergo sicut existentia in aeternitate eorum, quae in tempore sunt adhuc contingenter futura, praecognoscit Deus ea certo futura, ante quam in tempore existant: ita existentia eorumdem in aeternitate praecognoscet ea Angelus certo antequam in tempore existant.

A Ad hoc argumentum consueuerunt discipuli D. Thomae respondero, quia cognitio Angeli non mensuratur aeternitate, sed instanti temporis discreti, cognitio vero diuina mensuratur aeternitate, in qua ea, quae in tempore sunt contingenter futura, actu existunt, non esse parem rationem utrinque. Verum cum Angelus habere possit cognitionem totam simul, quae omnino coexistet aeternitati, quae per comparationem ad tempus nostrum duraret tantum, quantum durat aeternitas, non ea ratione recte argumentum dissoluere videntur, maxime quia si futura semper coexistant aeternitati secundum esse existentiae extra suas causas, ut coexistunt aeternitati, sane ea deprehendet Angelus sua cognitione posita iam in aeternitate extra suas causas, atque adeo certo illa cognosceret, antequam sint in tempore, esto ea non cognoscat per cognitionem, cuius duratio sit aeternitas, sed nunc temporis discreti.

Melius tamen respondere possent, aeternitas se non habere latitudinem duratiuam, sed solum ex eo, quod Angelus conferuetur à Deo maiori vel minori tempore: unde, quod Angelus coexistat tempori futuro, pendere, non solum ex existentia futura temporis, sed etiam ex eo, quod Deus conferat esse Angelo, illumve conferuet in tempore futuro, aeternitatem vero ex se esse durationem infinitam, ut quaest. 10. vtrumque explicatum est, atque inde fieri, ut non sit utrobique par ratio, quod ea, quae adhuc futura sunt in tempore, non coexistant in hoc temporis momento cum aeternitate, ut coexistunt cum aeternitate. Haec responsio solum habet locum, si dicamus, aeternitatem eius esse naturam, ut antecedere faciat secundum se ipsa ea, quae in tempore sunt futura, ut necessarium est dicendum, si aliquo modo defendenda sit sententia Boetij & Diui Thomae: esto enim id aeternitati tribueretur, nulla tamen ratione tribuendum esset aeternitati propter rationem, quam proximè reddidimus.

DISPUTATIO XV.

Vtrum per ideas futura contingentia Deus certo cognoscat, simulque examinantur opiniones Scoti, & Durandi.

D. Bonauentura in 1. dist. 39 art. 2. quaest. 3. affirmat, ideo Deum futura contingentia certo cognoscere, quia in se habet ideas omnium rerum, per quas ita certo futura omnia cognoscit, ac si illa haberet praesentia secundum suas existentias. Eandem sententiam tribuunt D. Thomae Caietanus hoc loco, & quidam alij ex discipulis Diui Thomae, propter illa verba huius articuli quae disputatione praecedente retulimus & expendimus. Imo Caietanus affirmat, Scotum intellexisse eodem modo D. Thomam: nescio tamen an Scotus loco statim citando solum D. Bonauentura, & alios, quos hoc loco D. Thomas, suppresso nomine eiusdem sententiae fuisse docet, intenderit impugnare.

F Aduersus hanc sententiam argumentatur Scotus in 1. dist. 39. articulo 1. Quoniam ideas in Deo non representant coniunctionem praedicti cum subiecto complexionis contingentis, quae eo ipso, quod est contingens, est indifferens, ut sit aut non sit, sed representant solum extrema talis complexionis: at ex notitia, quantumuis perfecta, extremorum complexionis contingentis futuri nequit certo cognosci, quae pars contradictionis sit futura vera, eo quod neutrum extremorum debeat, aut repugnet alteri,

Melior solvendi ratio.

D. Bonauentura opinio.

Argumentatur Scotus contra hanc sententiam.

Argumentum Scoti contra D. Thomae opinionem.

vt in eorum naturis conspici possit, an praedicatum conueniat subiecto, vt cerneret est quando complexio est necessaria: ergo sola idea diuina non possunt esse Deo sufficiens ratio certò cognoscendi futura contingentia.

Secundò.

Secundò, ideae sunt, & representant res Deo ante omnem actum liberum voluntatis diuina: ergo quicquid representant, representant merè naturaliter: at complexiones contingentes non naturaliter, sed liberè cognoscuntur à Deo, quippe cum si nihil libera sua voluntate statuisset creare, nullam earum complexionum contingentium, quae sunt futurae, cognosceret esse futuram: ergo ratio certò cognoscendi futura contingentia nõ possunt esse sola ideae.

Tertiò.

Tertiò, ideae eodem modo representant futura contingentia possibilis, quae nunquam erunt, & futura, quae in aliqua differentia temporis erunt, quandoquidem quòd quaedam contingentia sint futura & alia non, id non prouenit ex ideis diuinis, sed à libera voluntate Dei, quae rebus contingenter futuris liberè preparauit causas, à quibus producerentur, aliis verò, quae esse poterant, & non erunt, non preparauit causas: ergo ideae sola diuina non possunt esse sufficiens ratio, vt futura contingentia à Deo certò cognoscantur.

Quartò.

Quartò, quòd futura contingentia sint potius futura vno tempore, quàm alio, non prouenit ab ideis, sed à libera voluntate diuina, quae statuit conde- dere res potius vno tempore, quàm alio. Et hoc potius modo quàm alio ordinare: ergo sola ideae diuina non possunt esse sufficiens ratio, vt futura contingentia cognoscat.

Scientia Dei naturalis ad quae se extendit.

Consentit Scotus, ideae, essentiamve diuinam cognitam, vt obiectum primarium, esse Deo rationem sufficentem cognoscendi per scientiam naturalem simplicia omnia, quae ex diuina omnipotentia esse possunt, & complexiones omnes, non solum necessarias, sed etiam contingentes, non quidem quòd sint futurae, sed quòd esse possint, ita vt per scientiam naturalem cognoscat quamlibet, vt sit, aut non sit, indifferentem, atque ad eò posse esse, & posse non esse. Etenim ex naturis extremorum intelligitur vnum posse conuenire alteri, non tamen vtrum conueniat nec ne. Praeterea, quantum complexio sit contingens, eam tamen contingentem esse, ac proinde posse esse & posse non esse, est quid necessarium: Deus autem omnia necessaria cognoscit per scientiam naturalem.

Etiam si Scotus in his conueniat cum aliis, per motus tamen argumentis propositis ait, Deum in sola determinatione suae voluntatis cognoscere, quoniam pars contradictionis cuiusque in posterum debeat contingenter euenire, atque ad eò in sola determinatione libera suae voluntatis cognoscere certò futura contingentia. Et quidem si inter futura contingentia solum continerentur, tum ea quae à Deo sunt immediatè, qualia sunt omnia ea, quae in prima constitutione mundi à solo Deo producta sunt, tum etiam ea quae sunt à causis secundis agentibus ex necessitate naturae, nulla esset difficultas in sententia Scoti: verum cum inter futura contingentia contineantur etiam, quae à libero arbitrio creato emanant, & ea denique, quae proximè, vel remotè emanant aut pendunt à tribus illis radicibus contingentiae effectuum causarum secundarum, quas disputatione 12. explicauimus, si Scotus solum vellet omnia eiusmodi contingentia futura, eatenus pendere à libera determinatione voluntatis diuinae, quatenus nullum tale esset futurum posituum contingentens, nisi Deus liberè statuisset creare hunc mun-

dum, cum eo ordine rerum, cum quo conditus est, atque ea de causa vellet, vt vnumquodque eorum à Deo cognosceretur futurum simpliciter, necessarium esse cum praecognoscere determinationem illam liberam suae voluntatis, in qua, tamquam in parte rationis id cognoscendi, illud cognosceret, nihil etiam esset, quod in sententia Scoti improbandum sentiremus. At vult, posita etiam constitutione mundi vniuersi, atque ordine rerum & causarum, quae nunc sunt, determinationem liberi arbitrii Angelici & humani ad alteram partem cuiusque contradictionis in quocumque temporis momento, verbi gratia ad volendum, vel non volendum hoc, aut volendum contrarium, esse ex determinatione libera voluntatis diuinae, quae, tamquam causa prima, ex aeternitate statuerit hoc, vel illo modo concurrere siue per generale siue per speciale concursum cum libero arbitrio creato, illudque hoc, vel illo modo determinare, quasi à sola libera determinatione Dei, & modo influendi cum causis secundis, pendeat quòd liberum arbitrium, & quaecumque alia causa secunda, hoc vel illud operetur, aut non operetur, vt disputatione 11. Iarè retulimus, & impugnauimus: quae ratione, sicut radicem totam contingentia in sola libera voluntate Dei collocauit, nulla verò ex parte in libero arbitrio Angelico & humano, quod tamen comparatione nonnullorum effectuum est proxima, & immediata causa contingentiae, vt disputatione 12. explicatum est, ita etiam rationem, atque radicem integram, vnde Deus certò agnosceret, quae absolutè & simpliciter essent contingenter futura, determinationem liberam voluntatis diuinae esse voluit. Ex dictis tamen disputatione 11. & 12. & aliis arbitror satis esse manifestum, sententiam hanc Scoti plus quàm periculosam esse in fide: tollit enim libertatem illam arbitrii, quam disputatio 3. ex Scripturis sanctis, atque ex ipsa experientia demonstrauimus, Deumque efficit causam, à qua liberum nostrum arbitrium flectitur, & determinatur ad actus ipsos peccatorum, quibus ipsum offendimus, legemque eius transgredimur, quae omnia cum fide Catholica pugnant.

Quidam D. Thomae discipulus, solis verbis differens à Scoto, hanc eandem sententiam tribuit D. Thomae. Ait enim, causas omnes secundas futurorum contingentium, sub quibus etiam liberum arbitrium angelicum & humanum comprehendit, subiecti determinationi ac dispositioni diuinae voluntatis, quae est prima causa ceteris causis tribuens, non solum esse & virtutem, sed etiam determinationem ad suos particulares effectus. Quia ergo effectus contingentes cognoscuntur certò in suis causis completis, & determinatis, ac non impeditis, non minus quàm effectus necessarii certò in suis causis necessariis cognoscantur, sit, inquit, vt Deus in sua essentia, accedente determinatione libera suae voluntatis, quae causas omnes contingentes determinat ad effectus, cognoscat certò futura omnia contingentia, etiam si immediatè à libero arbitrio emanarent. quippe cum eo ipso, non solum agnoscat determinationem omnium causarum, sed etiam quoniam earum ea ipsa determinatione impeditur, aut non impeditur sint effectus aliarum. Quoniam verò, ait, ideae complete & consummate sumpta, non dicit nudam essentiam diuinam, vt est exemplar in potentia, ad cuius imitationem res produci possunt, quo pacto idea est etiam earum rerum quae esse possunt per diuinam potentiam, nunquam tamen erunt, sed dicit essentiam diuinam, vt est exemplar in actu, ad cuius imitationem aliquid est re ipsa futurum, id verò habet ex adiuncta determinatione voluntatis diuinae, quae ex aeternitate decreuit

vt Scoti sententia D. Thomae attribuitur immerito.

decrevit effectus producendos in tempore, atque per comparationem solium, ad effectus, qui in aliqua temporis differentia sunt fuerunt, & errunde, inquit, est quod dicitur Thomas hoc loco nomine rationum verum, hoc est, idearum, quas dixit Deum ex aeternitate apud se habere, & in quibus certo cognoscere futura contingentia asseruit, intellexerit, non nudam essentiam, ut est exemplar, ad cuius imitationem potest, si velit, res efficere, sed intellexerit essentiam unam cum determinatione libera voluntatis, à qua habet, ut sit exemplar in actu, & idea completa comparatione omnium, quae futura sunt.

Quia verò ex determinatione hac humanae & Angelicae voluntatis, ceterarumque causarum secundarum à libera determinatione, & influxu voluntatis divinae, manifestè tollitur libertas arbitrii Angelici & humani ad suos actus, vt latè aduersus Scotum locis citatis ostendimus, confugit hic autor ad suffugium illud sensus compositi & diuisi: ait enim, & si causa contingentes, prout subduntur determinationi prima causa, sint determinatae, & complete ad operandum, atque adeò non possint in sensu composito non efficere suos effectus, ad quos sunt determinatae à voluntate diuina, nihilominus simpliciter, & in sensu diuiso esse contingentes, indeterminatas, & incompletas, ac proinde earum effectus simpliciter esse appellandos contingentes.

Hoc verò non satis intelligo. Si namque, nulla habita ratione eius, quod pro sua libertate liberum arbitrium creatum erat facturum, Deus aeterna determinatione liberae suae voluntatis, influxuque suo illud determinat ad id quod vult, stantèque ea determinatione & influxu diuino, liberum arbitrium nihil aliud potest, quàm id, ad quod ita determinatur, sanè non video, quanam ratione liberum re ipsa maneat, vt ad quod voluerit porrigat manum, nec qua ratione culpae, aut merito illi tribui possit, quod ita à Deo inclinatum & determinatum effecerit. Etenim quòd posset oppositum efficere, si Deus oppositum libera sua voluntate voluisset, atque in oppositum suo influxu illud determinaret, & inclinat, non est arbitrium nostrum esse liberum, sed in Deo esse libertatem, vt, nostrum arbitrium mouendo, eo indifferenter ad opposita viatur, vt in Concordia disputatio. 38. ad hunc articulum in simili alio pronuntiato latè ostendimus. Quare si autor huius sententiae id tantum vult, dum affirmat, manere nihilominus arbitrium in sensu diuiso causam contingentem, indeterminatam, & incompletam comparatione suorum effectuum, planè licet rationem spontanei in eo relinquat, haud dissimilem ei, quae in iumento cernitur, quando capistro in vnam, aut alteram partem ducitur, libertatem tamen ab eo tollit, fatalèque necessitatem posita praescientia & determinatione voluntatis diuinae, quae ex aeternitate existant in eo proculdubio inducit.

Obicit deinde idem autor aduersus se ipsum. *Diuina voluntas non determinat voluntatem creatam ad peccandum, imò eam relinquit indifferenter & liberam: sed per causam indifferenter & determinatam non potest haberi certa cognitio effectus futuri: ergo Deus non certo praecognoscit peccata futura.* Hanc tamen objectionem se sufficienter diluere ex eo arbitrat, quia, vt inquit, voluntas creati infallibiliter deficiet circa quamcumque materiam virtutis, nisi efficaciter determinetur à diuina voluntate ad bene operandum: quocirca ex eo quod Deus cognoscit voluntatem suam non determinasse, voluntatem creatam ad bene operandum in materia, verbi gratia, temperantiae, cognoscit euidenter, quòd voluntas creati peccabit, & deficiet in materia illius virtutis: Itaque alia futura contingentia cognoscit

A Deus in suis causis, prout sunt determinatae à prima causa: malum verò culpae futurum cognoscit in sua causa quatenus non est determinata à prima causa ad bene operandum. Haec ille.

Verùm multa sunt, quae in hac responsione displicent. In primis admittit liberum arbitrium exercere posse actiones quibus peccat, non determinatum prius à voluntate & influxu diuino: cum ergo illae sint actiones naturales, atque effectus reales, quare non poterit simili modo exercere actiones alias liberas merè naturales, vt velle sedere, aut surgere, velle ambulare in vnam aut alteram partem, absque prauiua determinatione & influxu voluntatis diuinae? Quare cum Deus non consueuerit demere, aut restringere libertatem innatam causis secundis, neque plus auxilij, atque influxus conferre ad actiones naturales, quàm ad id sit necessarium, consequens est, vt liberum arbitrium, non determinatum prius à voluntate diuina, sed relictum omnino indifferens ad eliciendum, vel non eliciendum actum, aut operandum potius circa vnum obiectum, quàm circa aliud, seipsum determinet: determinationem ergo huiusmodi futurorum contingentium non cognoscit Deus in determinatione suae voluntatis, qua liberum arbitrium creatum ad suos effectus determinet. Non dicit hic autor, vt credo, Deum determinare liberum arbitrium creatum ad actionem qua peccat, licet illud non determinet ad formale peccati. Tum quia verba ipsius id non inuauit. Tum etiam quia neque liberum arbitrium aliter se determinat ad formale peccati, quàm liberè se determinando ad actionem quae est peccatū, imò velle, si fieri posset, vt actio illa non haberet rationem peccati. Tum vel maxime, quoniam illud esset error in fide, vt in Còcordia à disputatio-
ne 30. ad hunc articulum arbitror me satis ostendisse.

Deinde non videtur admittere indifferenciam in arbitrio nostro, vt contineat, seu vt non exerceat actus studiosos, quos exercet, sicut admittit indifferenciam ad exercendum, & non exercendum actum peccati, quando peccat: quare tollit meritum nostrum & libertatem, etiam quoad exercitium, comparatione illius.

Tertiò displicet vehementer id quod praecipue docet. Licet enim id gratis admitteretur in hominibus post lapsum primorū parentum, eò quòd eorum sensus prouisi sunt ad malum ab adolescentia, quam ratione admittere esset in Angelis, & in hominibus in statu innocentiae, quae sine vlla difficultate continere se poterant ab omni peccato, nihilominus pro sua innata libertate poterant peccare? Si ergo accidisset eos sua sponte peccare, ignorasset id Deus, posita huius Doctores sententia, quo quid potest dici absurdus? Deinde licet ex eo, quòd Deus non determinaret voluntatem creatam ad bene operandum sequeretur certò illum peccare, nihilominus non esset Deo certum, an peccatura esset peccato omissionis, an commissionis, an vti deberent potius hoc medio, quàm illo ad peccandum, an maiori vel minori intentione ac conatu, an maiori vel minore tempore in opere peccati persistere foret, & ita de aliis circumstantiis, quae ad grauitatem culpae pertinent, atque à libero arbitrio pendent, ac proinde ad quas Deus liberum arbitrium non determinaret: ignoraret ergo Deus haec omnia contingentia futura.

Postremò, si liberum arbitrium creatum eo ipso, quòd non determinatur à voluntate diuina efficaciter ad bene operandum, ita necessariò peccat, vt certum

Impugnatio proposita opinionis.

certum omnino atque evidens sit Deo illud peccatum, & Deus ex sua æternitate prout voluit, statuit determinare illud, vel non determinare ad operandum, quæ quæso libertas fuit in Angelis, quando peccaverunt, aut in nobis est, quando peccamus, ut si non velimus, non peccemus? Quam ratione item verum est, Deum posuisse nos in manu consilij nostri, ut ad quod velimus porrigamus dexteram? Quænam item erit causa Dei in die iudicij aduersus impios, cum non potuerint non peccare, si Deus eos ad bonum efficaciter non flecteret, ac determinare ipse verò pro sola sua libera voluntate ex æternitate statuerit non determinare? Profectò, hac sententia admissa, libertas arbitrij nostri omnino tollitur, perit iustitia Dei aduersus impios, & crudelitas ac impietas manifesta in Deo conspicitur. Quare plusquam periculosam in fide arbitror hanc sententiam, ut de sententia etiam Scoti in superioribus diximus.

Futura contingetia quomodo à Deo cognoscantur, iam ante, quam post determinationem diuine voluntatis.

Juxta ergo, quæ disputatione præcedente conclusione prima explicata à nobis sunt, dicendum est. Per ideas diuinas, essentiamve diuinam cognitam, ut obiectum primarium, certò representari Deo, qui, tum suam essentiam, tum singula, quæ in ea ipsa infinitè perfectius, quam in se ipsis, continentur, altissimo, ac eminentissimo modo comprehendit, representari, inquam, naturaliter, seu non liberè, ante omnem actum, & determinationem liberam voluntatis diuinæ, complexiones omnes contingentes, non solum secundum esse possibile, sed etiam secundum esse futurum, non absolutè, sed sub conditione, & ex hypothesi, quòd Deus statuat hunc vel illum ordinem rerum, & causarum cum his, vel illis circumstantiis creare. Accedente verò determinatione libera voluntatis, non qua liberum arbitrium creatum determinet ad alteram partem contradictionis (ut Scotus & alij volunt) sed quia, relinquendò illud liberum, & omnino indifferens, ut ad quod voluerit porrigat manum, statuat creare hunc vel illum ordinem rerum, & causarum, ac circumstantiarum, in quo sunt hæc, vel illa causa libera, certò cognoscit complexiones omnes contingentes secundum esse futurum absolutè, & simpliciter, ac sine vlla iam hypothesi & conditione. Itaque ego differimus ab Scoto, quia arbitramur, rationem, ob quam Deus certò cognoscat quam pars contradicet onis cuiusque earum complexionum contingentium, quæ pendent à libero arbitrio creato sit futura, non esse determinationem voluntatis diuinæ, qua liberum arbitrium creatum inflectat, & determinet ad vnàm aut alteram partem: sed esse determinationem liberam, qua liberum arbitrium in hoc, vel illo ordine rerum, & circumstantiarum statuit creare: neque hanc solam determinationem arbitramur esse rationem sufficientem, quòd certò cognoscat, quæ pars contradictionis cuiusque harum complexionum sit futura, sed hanc vnà cum comprehensione in sua essentia cuiuscumque liberi arbitrij creati per scientiam naturalem, qua comprehensione ante illam determinationem voluntatis certò scit, quid tale liberum arbitrium sit facturum pro sua libertate, ex hypothesi & conditione, quòd illud creet & constituat in eo ordine rerum: cum tamen possit, si velit, facere oppositum, & si esset facturum, ut potest, Deus id illa eadem scientia, & comprehensione liberi arbitrij in sua essentia sciisset, & non id, quod re ipsa scit à libero arbitrio esse agendù. Itaque quia complexiones positivæ contingentes, quæ à libero arbitrio pendent, esse nequeunt

A in rerum natura, nisi liberum arbitriū creetur vti que, quòd Deus absolutè, & sine hypothesi cognoscat eas esse futuras, pender à libera determinatione voluntatis suæ, per quã tali, vel tali tẽpore cū tali, vel tali ordine rerum, & circumstantiarum creare liberum arbitrium constituar: at quoniã arbitrium, eo pacto creatū & constitutum in eo ordine rerum, liberum manet, ut se in vnã, aut alteram partẽ inflectat, profectò nisi Deus altitudine, excellẽtia, ac perfectiõne suæ scientiæ naturalis, seu non liberæ, qua omnia eminentissimo quodam modo in sua essentia comprehendit, ita illud penetraret, ut in eo inspiceret, in quam partẽ pro sua innata libertate se esset inflexurum, cum si vellet, posset se inflectere in oppositã, & si id esset facturum, ut potest, Deus id cerneat, nesciret determinare, quæ pars cõtradictionis eiusmodi complexionum contingentium esset futura. Quare, ut id Deus certò cognoscat, vtrumque est necessarium, & vtrique ei conuenit ex sua, non solum infinita & immensã, sed etiã omni ex parte illimitata perfectiõne, qua Deus est, ratione cuius quemadmodum sub eius omnipotentia cadit efficere posse creaturas libero arbitrio præditas, suorumque actuum dominas, ut in nobis tẽpore experientia ipsa deprehendimus, ita sub ipsius immensã, omni que ex parte illimitatã scientiam, qua quicquid sub suã omnipotentiam cadit altissimo, ac eminentissimo quodam modo comprehendit: etiam cadit, vtiã liberum arbitrium creatum penetrat, ut in quam partem pro sua innata libertate se sit inflexurum, certò deprehendat, ac intueatur. Atque hæc est præscientia futurorum contingentium, quam Patres, lumẽneque ipsam naturæ docent, Deo conuenire, quia Deus est, ita ut si ei non conueniret, Deus non esset. Vnde Hieronymus 3. lib. dialog. aduersus Pelagianos in persona Criti meritò ait: Cui præscientiam tollis, tollis & diuinitatem. Et Augustinus 5. de Ciuitate Dei cap. 9. Confiteri, inquit, esse Deum, & negare præscium futurorum, aperiissima insania est.

In sensu explicato verissimè est, ideas essentiamve diuinam cognitam ut obiectum primariū Deo, qui & se ipsum, & quæ eminenter continet altissimo modo comprehendit, esse ratam ac certã rationem cognoscendi futura contingetia. Quare præter D. Thomam hoc loco (si id affirmauit) D. Bonaventura, & vniuersim quorquor eam loquendi formam vsurparunt, in hac ipsa fuerit sententia: tamen non quantum erat satis, rem hæc explicarunt. In hac eadem sententia est aperte Durandus in 1. distinctione 38. quæst. 3. quo loco affirmat, Deum in sua quidem essentia tamquã in obiecto primario, & causa omnium rerum (putat tamen non habere ratione ideæ) cognoscere certò futura omnia contingetia, quia ibi, altitudine & perfectiõne suæ scientiæ atq; obiecti, intuetur causas omnes eorũ, & determinatione circa productionem effectuum non solum earum, quæ suapte natura sunt determinatæ, ut sunt quæ ex necessitate naturæ agunt, sed etiã earum, quæ indifferentes sunt, & seipsas in quam partem volunt liberè inflectunt, cuiusmodi sunt liberum arbitrium Angelicum & humanum: cognoscit insuper, quænam earum se impedituræ, aut non impedituræ sint. (Hæc omnia intellige, licet Durandus id non explicet, ex hypothesi, quòd hunc vel illum ordinem rerum & causarum velit creare.) Porro in causis & ex causis ita cognitis tam certò cognoscuntur futura contingetia, quam certò ex causis necessariis cognoscuntur effectus necessarii. Quòd sit, ut Deus tamquam in obiecto primario certò cognoscat in se ipso futura omnia contingetia,

In quo sensu verum sit ideas essentiamve diuinam esse rationem cognoscendi futura contingetia.

ria, & tamquam in obiecto secundario cognoscat etiam ea certo in propriis suis causis secundis.

Ad primum. Ad primum ergo argumentum Scoti neganda est maior. Ex hypothese namque, & sub conditione, quod Deus hunc vel illum ordinem rerum velit creare, ideae diuinae naturaliter representant Deo, ante omnem determinationem liberam suae voluntatis, omnem complexionem contingentem futuram sub illa hypothese & conditione, idque propter altitudinem & excellentiam diuini intellectus, & diuinae scientiae, atque obiecti primarij supra obiecta omnia secundaria, quae in eo eminenter continentur.

Ad secundum. Ad secundum, concessio antecedente, concedenda etiam est prima consequentia. Ad minorem vero, quae subiungitur, dicendum est, quamuis complexiones contingentes in esse futuro simpliciter, & absque vlla conditione & hypothese, non naturaliter, sed liberè à Deo cognoscantur, quod tamen sint futurae ex hypothese, quod hunc vel illum ordinem rerum & causarum, velit creare, non liberè, sed per scientiam, quae antecedit omnem actum liberum voluntatis diuinae, cognosci.

Ad tertium. Ad tertium, concessio antecedente, concedenda est quoque consequentia, si consequens intelligatur, ideas solas diuinas non posse esse rationem sufficientem, quod futura contingentia à Deo certo cognoscantur secundum esse futurum simpliciter: ad id namque simul requiritur praecognitio diuinae liberae voluntatis, qua huc, vel illum ordinem rerum Deus statuit creare. Si verò intelligatur, non esse sufficientem rationem, quod futura contingentia certo cognoscantur, non quidem futura simpliciter, sed ex hypothese, ac conditione, quod hunc vel illum ordinem rerum velit creare, neganda est consequentia, neque in eo vlla est differentia inter futura contingentia, quae in aliqua differentia temporis erunt, ac inter ea, quae esse poterant, numquam tamen erunt: ea namque simili modo cognoscit Deus fuisse futura, aut non futura, ex hypothese, & sub conditione, quod alium talem, vel talem ordinem rerum, diuersum ab eo, quem condidit, creare constitueret.

Ad quartum. Ad quartum dicendum est, probare optimè, solas ideas non esse sufficientem rationem, quod futura contingentia cognoscantur à Deo simpliciter, & absque aliqua conditione futura in tali, vel tali parte temporis, sed ad id necessariam quoque esse notitiam determinationis voluntatis diuinae ad creandum ordinem rerum, quem creauit, in ea parte temporis, in qua eum condidit, quod libenter concedimus.

DISPUTATIO XVI.

Reclene libertas arbitrij, & contingentia rerum cum diuina praescientia conciliantur ex eo, quia quodcumque pro innata libertate arbitrij euenerit, efficiet Deus se non aliud, quam id ex sua aeternitate sciuisse.

Examinanda est ea ratio, qua plerique libertatem arbitrij nostri cum diuina praescientia, & praedestinatione conciliant, ac bene inter se cohaerere arbitrantur. Afferunt enim, si Petrus verbi gratia, quem demus peccaturum in aliquo momento temporis, non peccauerit in eo, quod pro sua libertate facere potest, Deum effecturum, se nunquam sciuisse Petrum peccaturum, quin potius semper ex aeternitate sciuisse eum non peccaturum. Cum enim eo modo sciat Deus unumquodque esse futurum, quo illud est

euenerit, qui ea, quae necessario sunt ex suis causis euentura, sciet ipse scientia necessaria, quae vero euentura sunt contingenter, sciet scientia contingenti, seu potius libera: & cum in contingentibus futuris euentibus, qui a libero arbitrio creato pendent, quid vna pars contradictionis potius, quam alia, sit euentura, non pendens à scientia diuina, quasi ex eo euentura sit, quia Deus praescit illam euenturam, sed pendeat à libertate arbitrij, quia se in vnam aut alteram partem, ut maluerit, inflectet, utique quanta contingentia est in euentu, interim dum est in sua causa, tanta est in scientia diuina, ut sit scientia vnius partis contradictionis potius quam alterius. Quare, in-

quiunt, licet necessarium sit, quicquid euenturum est, id Deum praescire, & quicquid Deus futurum praesciet, id ita euenire, & ob id haec propositiones in sensu composito sunt necessariae, omne praescitum à Deo eueniet, quicquid euenturum est, praescitum est à Deo ita euenturum: nihilominus, inquit, sicut non est necessarium, sed omnino contingens, Petrum in futurum peccare, quia re ipsa potest non peccare, ita neque ad hanc usque diem vlla ratione est necessarium, quod Deus praesciat illum peccaturum, sed omnino contingens & liberum, ita quod ut Petrus re ipsa potest non peccare, sic Deus potest modo, atque in futurum efficere, ut ipse numquam praescierit

Petrum peccaturum. Vnde volunt, necessitatem illarum propositionum in sensu composito fundari solum in necessitate mutuae consequentiae inter has duas propositiones, aliquid praescitum est à Deo euenturum, ergo ita eueniet, & è contrario: non verò quasi vsque ad hunc diem sit vlla necessitas, etiam immutabilitatis, in altero extremorum, nempe in praescientia diuina, quia sine vlla mutatione in scientia, si Petrus non peccauerit, efficiet Deus, se non aliud praesciuisse, quam Petrum non peccaturum. Quare in sensu diuiso, non solum ea ratione volunt hanc esse veram: Peccatum Petri praescitum à Deo potest non fore, quia si Petrus re ipsa non esset peccaturus, quod bene potest, Deus peccatum illius numquam praesciisset: sed etiam ex eo, quia si ipse non peccet, ut potest, Deus modò efficiet, se ex aeternitate non aliud praesciuisse, quam ipsum non peccaturum. Adhibent exemplum in hac propositione, quod curret, necessario mouebitur, quae in sensu composito est vera, propter solam necessitatem huius consequentiae, aliquid curret, ergo mouebitur: cum tamen in neutro extremo sit vlla necessitas, & idè in sensu diuiso, quod curret, possit non moueri: quia id, quod curret, potest in futurum nec currere, nec moueri.

Eodem modo conciliant libertatem arbitrij cum praedestinatione, & reprobatione. Quia si reprobus pro sua libertate, ut re ipsa potest, effecerit, quae ut vitam aeternam consequatur, sunt necessaria, Deus efficiet, ut ex aeternitate fuerit praedestinatus, & non reprobus: & è contrario, si praedestinatus, ut potest, efficere noluerit, quae pro adipiscenda aeterna felicitate sunt necessaria, efficiet Deus, ut ex aeternitate fuerit reprobus, & non praedestinatus. Quare, inquit, simili modo haec propositiones in sensu composito sunt verae: praedestinatus necessario saluabitur, reprobus necessario condemnabitur. Haec verò in sensu diuiso, praedestinatus potest condemnari, reprobus potest saluari, sunt verae, non solum ea ratione, quia, si, qui est praedestinatus, pro sua libertate facturus esset ea (ut re ipsa nihil impediendo praedestinatione potest) quibus damnationem aeternam incurrere, & ita, qui est reprobus, acturus esset ea quibus vitam aeternam consequeretur, Deus ex sua aeternitate neque illum praedestinasset, neque hunc reprobasset: sed etiam ex eo, quia Deus efficiet modo, ut ille numquam fuerit praedestinatus, sed

sed

Libertatem arbitrij nostri cum diuina praescientia, & praedestinatione conciliant, ac bene inter se cohaerere arbitrantur.